

Het paradijs van slapen

Ander werk van Joost Oomen bij Querido

Het Perenlied (roman, 2020)

Visjes. Een avontuur op Salina (reisverslag, 2022)

Lievegedicht (gedichten, 2023)

Joost Oomen

Het paradijs van slapen
of
Iemand die met bloemen fietst

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2024

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek
een subsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Elke gelijkenis met bestaande personen of gebeurtenissen
berust op louter toeval.

Copyright © 2024 Joost Oomen

Voor overname kunt u zich wenden tot Em. Querido's
Uitgeverij BV, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslag Moker

Omslagbeeld Paul Klee

Foto auteur Esther Lutgendorff

ISBN 978 90 214 3005 8 / NUR 301
www.querido.nl

‘Toen hij dan op zekere dag op bed lag en zich van ganser harte en met grote godsvrucht voorbereidde op de dood, verscheen hem in een stralend licht de glorierijke en allerheiligste Moeder van Christus, de Maagd Maria, vergezeld van een grote menigte engelen en heilige maagden, en naderde zijn bed. En naar haar opziende voelde hij zich zeer versterkt en verblijd zowel naar ziel als naar lichaam en verzocht hij haar nederig aan haar beminde Zoon te vragen hem door diens verdiensten uit de kerker van dit ellendige vlees te verlossen. En daar hij haar dat onder veel tranen bleef verzoeken, antwoordde de Maagd Maria hem, terwijl ze hem bij zijn naam noemde: “Vrees niet, mijn zoon, want je gebed is verhoord, en ik ben gekomen om je nog wat op te beuren, voor je uit dit leven gaat scheiden.”

Naast de Maagd Maria stonden drie heilige maagden, die drie potjes uitzonderlijk geurige en heerlijke stroop droegen. Toen nam de glorierijke Maagd een van die potjes en opende het, en ogenblikkelijk werd heel het huis vervuld van een heerlijke geur. Daarop nam zij met een lepeltje wat stroop en gaf het aan de zieke, die, zodra hij ervan geproefd had, met zo veel opbeuring en troost overstroomd werd dat hij zijn ziel bijna niet meer in zijn lichaam kon houden, en daarom sprak hij: “Niet meer, allerzoetste Moeder, gezegende Maagd en heil van het menselijk geslacht; niet meer, hemelse heemeesteres; niet meer, want zoveel zoetheid kan ik niet ver-

dragen." Maar de goedertieren en liefdevolle Moeder, die toch maar steeds van die stroop aan de broeder toereikte en het hem liet eten, maakte het hele potje leeg. En toen het eerste potje leeg was, nam de heilige Maagd het tweede en haalde er met het lepeltje wat uit om het hem te geven, waarop hij op klagende toon zei: "O allerheiligste Moeder Gods, als mijn ziel al gesmolten is door de geur en de zoetheid van het eerste potje, hoe kan ik dan het tweede nog verdragen? Ik smeek U, gezegende boven alle heiligen en boven alle engelen, mij nu niets meer te geven." Daarop antwoordde Onze Lieve Vrouw: "Mijn zoon, proef een beetje van dit tweede potje." En terwijl ze hem een weinig gaf, zei zij: "Nu heb je zoveel geproefd als je verdragen kunt, mijn zoon. Heb moed, want spoedig zal ik je weer opzoeken om je te brengen naar het rijk van mijn Zoon, die je altijd hebt gezocht en naar wie je altijd hebt verlangd."

En na deze woorden nam zij afscheid van hem en verdween. En hij was door de zoetheid van die hemelse lekkernij zo getroost en op krachten gekomen, dat hij nog verscheidene dagen verzadigd en gesterkt voortleefde zonder enig lichamelijk voedsel. En enige dagen later ging hij, opgewekt sprekend met zijn broeders, in grote blijdschap en jubel over van dit ellendige leven naar het leven der zaligen.'

De bloempjes van Sint-Franciscus (Prisma, 1962)

O

*Something's happening
happening to me.
My friends say I'm acting peculiarly.*

Omdat de aula van het uitvaartcentrum een uitbouw van glas heeft achter de plek waar de kist staat, kijken wij de hele dienst uit op een grasmaaiwagen die baan na baan het gazon afgraast. Er zit een meneer in met een fluorescerend hovenierspak aan. Hij luistert waarschijnlijk naar de radio, waarschijnlijk een zender met veel muziek uit de jaren negentig en vroege jaren nul, weinig gepraat, af en toe reclame voor nieuwe kozijnen, e-bikes, tandpasta die nu in de aanbieding bij Kruidvat is. Maar dat kunnen wij allemaal niet horen, want wij zitten binnen en luisteren naar 'Everywhere' van Fleetwood Mac. Een jonge vrouw twee stoelen van mij vandaan snikt door de muziek heen, maar alle anderen in de zaal zitten in stilte op hun stoelen, hebben hun armen gekruist voor hun borst, hun hoofd wat schuin gekanteld. Friese mannen en vrouwen die nadenken, of doen alsof ze nadenken, over de dood. Als het nummer wegsterft halen er een paar hun neus op, eentje kucht luid.

Toen ik net mijn fiets tegen het hek parkeerde, liep ik over het plein voor het uitvaartcentrum achter een man op klompen. Geen houten, maar van die leren van Gevavi, met adertjes in de neuzen omdat ze door het werken op het land en in de stal helemaal verdroogd zijn. Uitgeharde stront en modder op de hak, klikklak. De man, volgens mij de knecht van de derde boerderij buiten het dorp, wilde de klompen bij de ingang van het uitvaartcentrum uittrekken en naast de deur laten staan, maar voordat hij dat kon doen kreeg hij een por en een gefluisterde vermaning van zijn vrouw, die vervolgens in de rij voor de condoleance nog even geluidloos bleef giebelen om de naïviteit van haar echtgenoot. Totdat ze mij achter zich in de rij zag aansluiten en met een serieuze stem 'dokter Engel' tegen me mompelde. Ze werkt als huisartsassistente in Dronrijp, daarom herkende ze me. Haar man zei niets, keek me even boos aan en draaide me toen zijn brede rug toe.

Eigenlijk ga ik nooit naar begrafenissen van patiënten. Ik zou vaker in dit soort centra zitten dan thuis, daarbij kan mijn hart het niet aan om elke keer weer zo'n familie de hand te moeten schudden. Ik weet dat het niet echt zo is, maar het voelt op zo'n moment alsof ze er toch een beetje door mijn schuld staan. Hoe blij de patiënt zelf ook met de dood was, hoe opgelucht de familie ook met het overlijden is, het was niet gebeurd als ik niet met mijn spuiten was langsgekomen. Maar

omdat de man in de kist bij dat raam uiteindelijk toch nog op een natuurlijke manier is gestorven – longkanker – en het traject met mij niet heeft afgemaakt, ben ik vandaag, in de zon, vanuit Leeuwarden naar dit dorp gefietst. Zijn dochter is een verpleegkundige die soms met me meegaat en ik vind het een goed gebruik om de begrafenis van ouders van vrienden te bezoeken. Die verpleegkundige is strikt genomen geen echte vriend maar een collega, maar toch wilde ik gaan. Juist ook omdat ik haar vader wel ontmoet heb, maar hij toch zonder mijn toedoen is overleden.

Die man in zijn bed in het ziekenhuis, nauwelijks nog in staat om een volledige zin te formuleren, ik op een krukje ernaast. Een groot, zilverkleurig horloge met schakelband lag op het witgelige ziekenhuisnachtskastje, ernaast een hardplastic beker met een rietje. Tussen een van de schakels zat een zwarte haar.

De laatste spreker is zijn vrouw. Ze heeft kortgeknipte krulletjes die ze onnatuurlijk zwart heeft geverfd.

‘Piet had kanker,’ zegt ze. ‘Piet was op.’

Omdat het nu helemaal stil is in de zaal, horen we het grasmaaierkarretje op het gazon stilvallen. De hovenier stapt uit en bukt zich om de messen schoon te maken. Als de vrouw zich omdraait om nog een laatste keer haar man toe te knikken, valt het zonlicht op haar horloge, waardoor er een wit, bibberig lichtstipje op het plafond is te zien.

Door de weilanden fiets ik naar huis. Ik ben na de dienst zo snel vertrokken dat ik vergat om iets te drinken, dus ik verga van de dorst. Bij thuiskomst ligt er een dikke envelop in mijn brievenbus. Ik bekijk hem in de lift, op de achterkant staat als afzender alleen *Doarpsstrijte 19* en een postcode. Als ik hem aan de keukentafel openscheur en leegschud, vallen er een map met een dikke stapel papier en een kleinere envelop met een brief erin uit. Op die envelop staat nog een keer mijn naam geschreven.

Beste dokter Engel,

U kent mij niet, maar ik heb uw naam gevonden op de site van het Expertisecentrum Euthanasie en toen via via uw adres verkregen. Mijn naam is Gerrit Blauw, ik ben eenenzeventig en ik wil dood. Ik weet dat dit niet de reguliere weg is om een euthanasiearts te benaderen, maar omdat ik ook niet voor een reguliere euthanasie in aanmerking kom, schrijf ik u toch deze brief.

Ik kom niet in aanmerking voor een reguliere euthanasie, omdat ik niet ziek ben. Fysiek en psychisch ben ik gezond, ik heb het leven tot op heden als prettig ervaren. De enige reden dat ik wil sterven is omdat ik mijn leven als afgerond, voltooid beschouw en daarom niet nog veel langer door wil

leven, omdat ik daarmee het risico loop dat ik het leven op een zeker moment juist niet meer prettig vind. Ik ben mijn hele leven met mooie dingen bezig geweest, ik heb mijn hele leven van mooie dingen genoten en ik wil dus ook het liefst mooi dood kunnen gaan.

Het zou ontzettend fijn zijn als u wilt overwegen mij daarbij te helpen. Hiervoor moet u natuurlijk wel weten wie ik ben en waarom ik vind dat mijn leven wel af is zo, dus heb ik mijn levensverhaal opgeschreven – ik hoop dat u het wilt lezen. Ik heb mijn best gedaan om het zo volledig mogelijk te maken, hoewel alles niet gelukt zal zijn, maar de belangrijkste kruispunten van mijn leven zitten erin.

Als u het gelezen heeft en met mij van gedachten wilt wisselen over de inhoud en mijn verzoek, vindt u bijgevoegd mijn contactgegevens.

Hartelijke groet,

Gerrit Blauw

Ik leg brief en map op de hoek van de keukentafel en zucht. Dan sta ik op en loop mijn appartement uit, neem de lift, ga boodschappen doen. Als ik de supermarkt weer uit kom, is de avond begonnen met vallen,

de lucht boven de stad is opeens dieporanje van kleur. Bij thuiskomst maak ik mijn eten klaar en eet het voor de televisie op. Op het grote scherm kijk ik op YouTube herhalingen van beroemde voetbalacties.

Later die avond rook ik in het donker een sigaret op mijn balkon. Als hij op is, hurk ik bij het afvoerputje in de hoek en laat daar de peuk, nog brandend, in vallen. Een korte sis. Daarna laat ik het zilverkleurige horloge met de haar tussen de schakel erachteraan glijden.

I

*Come on, baby
we better make a start.
You better make it soon
before you break my heart.*

Ik ben een Friese man die een aantal jaar na de oorlog geboren werd in Sneek en als je mij nu zou vragen wat het eerste mooiste was wat ik in mijn leven heb gezien, zou ik de witte paarden noemen die op de dag dat koningin Wilhelmina begraven werd de rouwkoets trokken. Die begrafenis was in 1962 en mijn ouders hadden alleen een radio. Ik kon die paarden niet zien.

Maar ik kon ze wel zien, twaalf paarden in rotten van twee, die met kletsnatte dekkleden over hun zweetende ruggen door de regen stapten. Ze waren het enige witte op die dag, behalve de prinsessen, die net als de paarden ook wit droegen, maar de rest van de wereld was zwart en grijs en droevig; de paarden daartussen niets minder dan zes zonnen en zes manen die over de golven van de radio naar mij toe liepen. Ik kon ze bijna over hun warme neuzen aaien.

Het tweede mooiste was een slinger fietslichten in Friesland in de nacht.

Het was zomer en die fietslichten waren, met mij in hun gelederen, onderweg naar een feest. In lange rijen reden we over de paadjes tussen de weilanden. Het was een warme nacht vol sterren en omdat die paadjes vrij hoekig zijn aangelegd (Friesland is door de ruilverkaveling een vreemde lappendeken geworden) zag je alle fietsers op hun rug, waardoor alle lichten donkerrood waren, nooit wit. De stemmen die bij die lichten hoorden dreven over zeeën van donker gras naar mij toe en af en toe ging er een rilling door de nacht als iemand over een tussen twee weilanden gelegen veerooster fietste.

Rrrrrrrringggggg, klonk dat.

Die stemmen waren allemaal dronken of op z'n minst aangeschoten, want over die slinger van lichten reisden flessen drank op en neer. Glazen flessen cola die thuis stiekem waren afgetopt met strohrum zonder dat onze ouders het merkten. Oude, omgespoelde chocolademelkflessen, haastig gevuld met jenever uit de voorraadkast. Het was de kunst zo'n fles te openen terwijl je door bleef fietsen, die fles naar je lippen te brengen en dan al doorfietsend te drinken. Soms viel iemand om, dat hinderde niet, gras is zacht. Dan bleef je lachend liggen terwijl de rest verder fietste. Als iedereen voorbij was krabbelde je overeind en stond je plotseling in je eentje in het donker. Omringd door de

prikkende ogen van schapen die wantrouwend starden, hun ogen glimmend in het licht van de maan.

Ik was achttien, bijna negentien, en het was de eindeloze zomer tussen het halen van mijn eindexamen en het moment dat ik in Groningen zou gaan studeren. Veel van de achterlichten in de rij hadden net als ik hun middelbareschoolperiode net deze juni afgerond, maar evenveel anderen waren scholieren die nu hun eindexamenjaar in gingen of zelfs nog een jaar daaronder zaten. Ook daar zaten vrienden van mij tussen. Je moest, en moet, in Friesland je mensen een beetje bij elkaar sprokkelen, er waren en zijn er altijd net te weinig om een volwaardig clubje mee te vormen: te weinig modemeisjes, te weinig boerenzonen, te weinig hippies. Maar in het jaar onder mij, het jaar dat nog een jaar langer op school moest blijven, zaten genoeg mensen die net als ik al voorzichtig met mooie dingen bezig waren.

De jongen met de enorme handen die beeldhouwer wilde worden. Tijdens een lange fietstocht door de stromende regen legde hij mij het verschil uit tussen de twee soorten borsten: 'Borsten die gevuld zijn met water en borsten die gevuld zijn met graan.'

De jongen die elke pauze met zijn rug tegen de kluisjes op zijn trombone oefende, zonder te blazen, dus zonder geluid. Hij schoof razendsnel maar beheerst heen en weer, het mondstuk losjes tegen zijn lippen,

zijn ogen vastgelijmd aan de bladmuziek naast hem op het linoleum van de schoolvloer.

De decorontwerpster met de brede lach en het zaagsel in haar haar.

En de jongen die al het meest in de buurt kwam van geen middelbare scholier meer, maar louter jazzdrummer zijn. Hij sloeg de hele dag met zijn drumstokken op zijn bovenbeen, noemde de namen van Amerikanen alsof hij toen al met ze in het New Yorkse telefoonboek stond. Hij had lang, blond haar en kon fantastisch fluiten. Een spits maar niet onvriendelijk gezicht, waar hij af en toe heel nonchalant een sigaret uit liet hangen.

Maar hij rook ook naar waspoeder en zware shag en ik wist dat dat de geuren van zijn strenge ouders waren, over wie hij eigenlijk tegen niemand iets losliet, behalve tegen mij.

Hij heette Douwe. In de lange rij achterlichten fietste ik naast hem.

Alleen ik was nog helemaal niets. Of, nou ja, misschien voor anderen wel, ik schreef een beetje gedichten en had ooit tijdens een discussie in de klas iets over modern toneel gezegd, maar dat was voor mijn gevoel te weinig om een rol voor toebedeeld te krijgen. Ik had een slechte huid. Ik las romans voor het slapengaan en op school zweeg ik daarover.

En naar de kunstacademie of toneelschool ging ik niet. Ik ging zelfs geen kunstgeschiedenis of Neder-

lands studeren; om mijn ouders te behagen had ik mij ingeschreven voor een studie rechten aan de universiteit in Groningen. In september zou ik beginnen. Het was mijn laatste zomer hier.

*

‘Een, twee, drie, vier...’

De slinger aan fietsen arriveerde in plukjes, en de fietsen werden zonder ordening in de berm gegooid. Het feest vond plaats op een boerderij en werd gehouden door een boerendochter die ik niet kende en die ik de hele avond ook niet ontmoeten zou. Dat hinderde niet, want op dit soort zomerfeesten was altijd iedereen welkom, mits je je eigen drank meebracht. Een oprijlaan van betonnen rijplaten, het silhouet van een stal met snuivende en schuifelende koeien erin, een vuurkorf en ongeveer zestig jonge mensen die niets meer weten te doen dan met een flesje bier in de hand in het vuur staren en roken.

Op een gegeven moment wordt er altijd wel iemand onrustig op dit soort feestjes, als een groene krekkel in een geel veld die het opeens niet meer uithoudt om stil te zijn en met tsjirpen begint, waarna ze allemaal beginnen.

‘We gaan verstoppertje spelen,’ zei een jongen met een pukkelig gezicht. ‘En als je je verstoopt hebt, moet je in je schuilplaats iets moois verzinnen. Als ik je dan

vind moet je mij dat mooie vertellen en pas als ik het herhaald heb, mag ik verder zoeken naar de rest. Uiteindelijk heb ik dan een lange slinger van mooie dingen en als het goed is kan ik die hele slinger opdreunen aan het eind. Dan kiezen we de mooiste en die wint een prijs.'

'Wat voor mooie dingen?' vroeg iemand.

'Gewoon, een mooie situatie of zo, of een verhaal. Iets wat je voor kunt stellen.'

'Moet het echt gebeurd zijn?'

'Nee. Alles mag.'

'Wat is de prijs?'

'Dat is een verrassing.' Hij ging met zijn rug naar het vuur staan en begon te tellen, en de twaalf mensen die dit spel wilden spelen (de rest bleef zwijgend bij het vuur staan hopen dat iemand ze spontaan zou zoenen) stoven uiteen.

'Zes, zeven, acht, negen...'

'Zevenenzestig!'

'Dertien, veertien, vijftien, zestien...'

'Twaalf!'

Ik hoorde drie stemmen wegsterven: de teller en twee jongens die hem in de war probeerden te brengen. Met bonzend hart en hoge ademhaling rende ik de achtertuin van de boerderij in; achter een border met in het maanlicht grijze aardbeienplantjes sprong ik over een drooggevalen sloot die de achtertuin van het weiland scheidde. Aan de overkant liet ik me in het lange

gras op mijn buik vallen. Er was de hele zomer nog niet gehooïd.

‘Zevenennegentig, achtennegentig, negenennegentig, honderd. Ik kom!’

Op mijn knieën keek ik naar het feest, mijn hoofd net boven het maaiveld uit. Het was vreemd stil in dit hok van gras, alleen een mug die mijn oor wilde prikken. Het silhouet van de zoeker bewoog zich precies de andere kant op van waar ik zat, dus daar hoefde ik me geen zorgen om te maken. Een groepje van zes jongens toostte overdreven met hun flesjes bier, riep wat, maar zo ruw dat ik hen niet verstond. Bij twee van hen had ik het afgelopen schooljaar in de klas gezeten. Eentje was er gezakt.

‘Proost, jongens,’ fluisterde ik vanuit het donker, en ik hief mijn arm op om met een niet-bestaand biertje met hen mee te proosten. Maar voordat ik dat gebaar af kon maken, trok ik mijn arm snel naar beneden, omdat ik vanuit mijn ooghoek zag dat er nog iemand anders langs de grijze aardbeienplantjes richting het weiland ging.

Een langzaam bewegend onderwaterlammetje in het donker, dat was zij. Ze rende niet eens, ze stapte voorzichtig over alle plantjes, sprong soepel als een giraf van boterhamzakjes over de drooggevallen sloot.

Een giraf van boterhamzakjes. Als je het me nu zou vragen, is dat het mooiste wat ik in mijn hele leven heb gezien.